

Bijlage 2.

Inhoudelijke projectvoorstellen

Regionale Kenniswerkplaats Onbegrepen Gedrag Groningen

29 september 2023

Inhoudsopgave

Projectvoorstel 1. Themalijn Samenleven in de Wijk.....	2
1. Samenvatting.....	2
2. Project informatie.....	2
Projectvoorstel 2. Themalijn Samenwerken formeel en informeel netwerk.....	8
1. Samenvatting.....	8
2. Project informatie.....	8
Projectvoorstel 3. Themalijn Versterken en leren van herstelinitiatieven	14
1. Samenvatting.....	14
2. Project informatie.....	14
Projectvoorstel 4. Themalijn Trefpunt – ontmoeten en kennismaken	20
1. Samenvatting.....	20
2. Project informatie.....	20

Projectvoorstel 1. Themalijn Samenleven in de Wijk

1. Samenvatting

1.1 Nederlandstalige publiekssamenvatting

Soms raken relaties in een wijk verstoord door onbegrepen gedrag. Er kan uitsluiting, onrust of overlast ontstaan. Hoe kunnen mensen elkaar weer ontmoeten en begrijpen? De ambitie vanuit deze themalijn is dat we in 5% van de Groningse wijken van betekenis zijn bij inclusief samenleven door de praktijk die er al is te versterken.

We benaderen het thema van twee kanten:

1. De kant waarbij er escalatie was, iemand tijdelijk elders verblijft en weer terugkeert.
2. De preventieve kant, waarbij de nadruk ligt op versterken van inclusie.

We onderzoeken of het zinvol is tijdelijke plekken te organiseren waar mensen terecht kunnen bij een escalatie van problemen. Ook kijken we hoe mensen op een goede manier weer 'thuiskomen' in de wijk

We leggen contact met Groningse projecten waar buurtbewoners al op eigen initiatief werken aan inclusie. Inspirerende voorbeelden zijn wijkbedrijf Selwerd en Stichting de Verbinders. Tot slot willen we kennis hierover verspreiden via communicatie en training

2. Project informatie

2.1 Relevantie

Aansluiting bij de visie en behoeften van cliënten en naasten

Uit gesprekken met Groningers zelf blijkt dat ze de term 'onbegrepen gedrag' als nietszeggend ervaren. In de eerste twee sessies van de kenniswerkplaats is hierover doorgesproken. We kwamen tot de conclusie dat 'onbegrepen gedrag' teveel individualiseert en stigmatiseert. Het gaat om de interactie. Soms raken relaties tussen mensen in een bepaalde fysieke en sociale context verstoord. Gedrag wordt niet begrepen en er ontstaat overlast, onrust en uitsluiting. We willen vanuit deze themalijn op een praktische manier bijdragen aan het verkleinen van de afstand tussen mensen en meer nieuwsgierigheid, begrip en steun. Onderzoek bij cliënten, naasten, professionals en bevestigt het belang hiervan.

Leren en ontwikkelen

Vanuit de visie is 'samenleven in de wijk' een logische themalijn. We hebben in één van de sessies praktijkvraagstukken benoemd voor deze themalijn. Deze zijn vervolgens uitgewerkt in kleine groepen per themalijn. We hebben op deze manier een concrete richting ontwikkeld, maar bewust nog niet alles 'dichtgetimmerd'.

Betrokken partners

Bij de uitwerking van deze themalijn waren ervaringsdeskundigen betrokken, gemeenten en een welzijnsorganisatie, twee woningcorporaties en de Hanzehogeschool. We hebben vastgesteld dat we nog anderen nodig hebben:

- inwoners van Groningen en lokale initiatieven die uit eigen beweging al aan de slag zijn met 'goed samenleven'
- meerdere ervaringsdeskundigen, cliënten en naasten
- sociaal werkers/ opbouwwerkers/ woningcorporaties
- professionals vanuit GGZ, politie enz.
- experts uit het sociale en fysieke domein (bijvoorbeeld op het gebied van het inrichten van een inclusieve wijk)

Ook is de ambitie om samen te werken en kennis te delen met Drenthe en Friesland waar zij ook werken aan dit thema.

Verbinding met andere projecten

Via het Gezondheids Overleg Groningen (GOG) is de kenniswerkplaats 'gelinkt' met ontwikkelingen in het kader van IZA en GALA. Relevant voor dit project zijn vooral de initiatieven gericht op het versterken van de sociale basis en een dekkend netwerk van laagdrempelige steunpunten. Ook is er een relatie met programma's als 'Weer Thuis' en (nieuw) beleid over de huisvesting van aandachtsgroepen. Ook is er een verbinding met het programma Grip op Onbegrip dat wordt uitgevoerd in Groningen (waarbij de stad Groningen een zgn. hot spot is).

2.2 Probleemstelling en doelstelling

Probleemstelling

Regelmatig raken relaties in een wijk verstoord door onbegrepen gedrag en ontstaat er uitsluiting, onrust en/of overlast. Vaak gebeurt dit doordat de omgeving niet met het gedrag om weet te gaan. De grondoorzaak kan ook zijn dat in sommige wijken veel spanning zit omdat inwoners kampen met problemen op meerdere leefgebieden. Die spanning richt zich dan soms op kwetsbare personen. We bespraken een situatie waarin een persoon verhuisde, maar de spanning in de wijk bleef bestaan en zich op iemand anders richtte.

Sinds een paar jaar bestaan er meldpunten voor 'onbegrepen gedrag'. Een nadeel daarvan kan zijn dat melders denken dat professional het gaan overnemen. De melder trekt zich dan terug en de melding individualiseert, terwijl de oplossing kan zitten in de relatie of de omgeving. De kenniswerkplaats wil eraan bijdragen dat in deze situaties inwoners en professionals elkaar vaker ontmoeten, begrijpen en waarderen.

Soms is het nodig dat iemand tijdelijk de eigen woonomgeving verlaat. Maar als er sprake is geweest van overlast, onrust of uitsluiting is het risico dat er bij terugkeer meteen weer een negatieve interactie ontstaat. De leervraag is dan: hoe kunnen professionals in samenspraak met de persoon zelf, met naasten en met burens komen tot een situatie waarin iemand goed terug kan keren in de eigen wijk?

Er zijn ook veel positieve ontwikkelingen. Zo zijn er inwoners die bewust kiezen om samen te gaan wonen met bijvoorbeeld dementerenden of statushouders. Ook zijn er overall in Groningen projecten waar buurtbewoners zelf het initiatief nemen om iets samen te doen, zoals een moestuin opzetten of een repair café. Wat hebben deze initiatieven nodig om door te ontwikkelen? Hoe kan de kenniswerkplaats daarbij ondersteunen?

Doelstelling

De ambitie is dat de kenniswerkplaats in 5% van de Groningse wijken van betekenis is bij het inclusief samenleven in de wijk. We willen de praktijk die er al is versterken en denken in kleine stappen ('van een 7 naar een 7,5'). Op dit moment weten we nog niet hoe we dit precies meetbaar maken. Er is ongetwijfeld kennis over, bijvoorbeeld bij Movisie of een ander kennisinstituut.

2.3 Plan van aanpak

Aanpak

Vanuit haar visie stelt de kenniswerkplaats zich ten dienste van alle Groningers en de hele provincie. Specifiek richt de werkplaats zich op situaties waarin:

- relaties in een wijk verstoord raken door onbegrepen gedrag dat als zorgwekkend wordt gezien
- er negatieve gevolgen (dreigen te) ontstaan zoals uitsluiting, onrust en/of overlast
- mede doordat de omgeving niet met het gedrag om weet te gaan.

In dit soort situaties wordt vaak inzet van politie en/of professionals gevraagd, terwijl we zouden willen dat (waar dat kan) mensen zelf weer met elkaar in contact komen en blijven. Welke verantwoordelijkheid ligt er bij de maatschappij en wat is de rol van de professionals hierin? De kenniswerkplaats wil door het delen en ontwikkelen van kennis eraan bijdragen dat:

- in deze situaties inwoners en professionals elkaar beter ontmoeten, begrijpen en waarderen
- de focus in de aanpak van deze situaties verschuift van individu en zorg verlenen naar investeren in relaties, een gezonde manier van samenleven en meer steun voor naasten
- mensen met onbegrepen gedrag en hun netwerk samen met professionals beter in staat worden gesteld te werken aan preventie en herstel.

Het thema samenleven in de wijk is heel breed. Daarom focussen we op twee onderwerpen die het samenleven van twee kanten benaderen:

1. vanuit de kant waarbij er (enige) escalatie was, iemand tijdelijk in een andere omgeving verblijft en weer terugkeert
2. vanuit de preventieve kant, waarbij de nadruk ligt op versterken van inclusie

We willen in minimaal 5% van de Groningse wijken een direct verschil maken. We hebben gesproken over de vraag hoe we die wijken selecteren. De conclusie was dat we (op basis van het regiobeeld) iets willen betekenen in wijken waar het qua sociale samenhang en inclusie goed gaat en in regio's waar de sociale cohesie juist sterk onder druk staat. We willen aan

de slag in dorpen (waar de samenhang groot kan zijn, maar mensen soms ook niet vergeven) en in de stad (waar meer een anonieme woonomgeving is). We selecteren de plekken samen met buurtinitiatieven die al in wijken actief zijn.

Werkpakket 1

1A. Behoeftebepaling tijdelijke passende plek ('doorstroombed')

Er bestaat in Groningen al langere tijd de wens om extra voorzieningen te realiseren voor mensen met onbegrepen gedrag die een tijdelijke plek bieden bij een escalatie of het voorkomen daarvan. Het gaat dan om:

- een zogenaamd doorstroombed WZD voor mensen die na een crisis al dan niet wachten op een indicatie voor langdurige zorg (psychiatrie of WLZ). Daar waar zorg en verblijf tijdens de crisis regulier vergoed worden is het daarna (of in de tussenperiode) de gemeente die verantwoordelijk is voor een passende opvangplek. Er is geen goed beeld van de daadwerkelijke behoefte aan dergelijke 'bedden'. De vraag aan de kenniswerkplaats is daarom om de behoefte hieraan in kaart te brengen en te komen tot een kosteneffectief plan.
- een zogenaamde doorstroombed na crisisbeoordeling. Het gaat dan om mensen die na de beoordeling op de crisisbeoordelingslocatie heengezonden worden vanwege het ontbreken van een toestandsbeeld. Vaak is er dan echter wel behoefte aan opvang in een prikkelarme omgeving voor maximaal 2-3 dagen. Een dergelijke omgeving kan ook helpen als tijdelijke opvangplek om een crisismaatregel te voorkomen. Ook hier is de vraag om de daadwerkelijke behoefte in kaart te brengen en een kosteneffectief plan te maken.

Mogelijk blijkt uit dit onderzoek ook dat er juist behoefte is aan maatwerk en een regelvrij budget. Doel van dit werkpakket is dus dat helder wordt welke concrete behoefte er in Groningen is aan doorstroombedden (of dat er behoefte is aan iets anders, bijvoorbeeld individueel maatwerk) zodat een kosteneffectief plan gemaakt kan worden

1B. Goed (terug) naar huis

Vaak zal iemand op het moment dat het weer wat beter gaat terugkeren in de wijk. Als er sprake is geweest van overlast, onrust of uitsluiting is het risico dat er bij terugkeer weer een negatieve interactie tussen mensen ontstaat. Ook als er geen overlast was ontstaat vaak een dynamiek die de problematiek groter maakt. De leervraag is dus: hoe kunnen professionals in samenspraak met de persoon zelf, met naasten en met burens komen tot een situatie waarin iemand goed weer terug kan keren in de eigen woning? Voorop staat dat de persoon hierin goed begeleid wordt als dat nodig is (elke situatie is anders). Op dit moment is begeleiding van dit proces vaak niet mogelijk omdat er geen informatieuitwisseling is. De praktijk is dan dat de woningcorporatie of de politie vanuit de omgeving hoort dat iemand weer thuis is en dat alweer situaties van uitsluiting of overlast aan de orde zijn.

Welke kennis over dit vraagstuk is al aanwezig? Er is kennis bij de politie. Als er sprake is of was van overlast wordt soms de politie ingezet om de omgeving bij te praten. Dit kunnen ze goed, maar omdat ze in uniform zijn kan een verkeerd beeld ontstaan. Het lijkt beter om opbouwwerkers op de voorgrond te zetten bij zo'n gesprek. Zij hebben vooral de kennis op dit vlak. Ook woningcorporaties hebben kennis en kunde die van pas komt. Ze kunnen een bemiddelde rol pakken als 'de buurt' teveel ruimte neemt ('iemand hoeft niet uit te leggen waarom hij anders is', 'zoek elkaar gewoon op zonder instanties', 'het is oké om verschillend te zijn').

Bij het samenleven in de wijk is het goed om niet te focussen op een ziekte of aandoening, maar op gedrag van beide partijen. Een voorbeeld werd genoemd van iemand die 's nachts leeft en gaat drummen. Dat is voor hem belangrijk. Voor anderen geeft dit overlast. Vanuit de woningcorporatie is een gesprek geweest en de verbinding gelegd met het wijkteam, zodat er een voorziening geregeld kon worden. De geluidsoverlast stopt, de situatie is verbeterd. Ook sommige bewoners of bewonerscommissies hebben kennis en kunnen een rol spelen bij het (opnieuw) samenleven. In het Westerkwartier speelde het project 'Welkom in de buurt' (het ging daarbij om het welkom heten van ex-cliënten van Wender die in de wijk kwamen wonen). Dit kwam niet van de grond, maar juist daarom is het leerzaam.

In brengen we kennis van betrokkenen, naasten en professionals bij elkaar te brengen over de vraag hoe mensen op een goede manier (opnieuw) kunnen 'thuiskomen' in de wijk. Daarbij zijn goede voorbeelden nuttig maar ook voorbeelden van initiatieven die niet lukten of niet van de grond kwamen. Op basis van deze voorbeelden en de ontwikkelde kennis kunnen (waar nodig) afspraken worden gemaakt tussen betrokkenen, naasten en professionals.

Werkpakket 2

In dit werkpakket gaat het om de andere kant. Hoe ziet een diverse en inclusieve wijk er uit, zowel fysiek als sociaal? Waar zien we dat dat werkt en hoe kunnen we dat ondersteunen vanuit de kenniswerkplaats. We gaan aan de slag met twee leervragen:

2A. Fysieke omgeving

Hoe kun je de fysieke omgeving zó inrichten dat deze bijdraagt aan inclusie? Bijvoorbeeld door te proberen om een omgeving te vinden die zo goed mogelijk bij een persoon past (een dementievriendelijke of prikkelarme omgeving of een straat waar de sociale verbondenheid groot is).

Bij dit vraagstuk kunnen we bijvoorbeeld bewoners en stedenbouwkundigen betrekken (bijvoorbeeld Kuub van Droomwonen in Opende) of inwoners die aan de slag zijn gegaan met collectief particulier opdrachtgeverschap ('zorgzaam bouwen').

2B. Sociale omgeving

Hoe stimuleren we een sociale omgeving die bijdraagt aan inclusie? Belangrijk daarbij is een goede verhouding tussen draagvlak en draaglast in een wijk. Woningcorporaties proberen hier al rekening mee te op individueel niveau, bijvoorbeeld als iemand uitstroomt uit Beschermd Wonen. Maar ook collectief gebeurt er van alles. Er zijn projecten waar een diverse wijk ontstaat doordat bijvoorbeeld studenten samenwonen met dementerenden of statushouders. Ook zijn er mooie projecten waar bewoners zelf het initiatief hebben genomen om iets samen te dóen, zoals een moestuin opzetten of een repair café. Inspirerende voorbeelden zijn ook wijkbedrijf Selwerd en Stichting de Verbinders.

In dit werkpakket gaat het dus om kennis bij elkaar te brengen, door te ontwikkelen en toe te passen zodat:

- we inspirerende praktijkvoorbeelden bundelen van diverse en inclusieve wijken die er al zijn. Die voorbeelden kunnen verspreid worden onder gemeenten en woningscorporaties enz.
- we als kenniswerkplaats aansluiten bij een aantal wijkinitiatieven waar bewoners op eigen initiatief werken aan een inclusievewijk. Bij die initiatieven kunnen we hun vragen ophalen en daar mee aan de slag gaan in actieonderzoek.
- we kennis verspreiden via communicatie en training, bijvoorbeeld door thema-vonden te organiseren rondom eenzaamheid, kwetsbaarheid of trainingen '1e hulp bij psychische nood' (een soort mentale EHBO).

Rolverdeling

De trekkers voor deze themalijn zijn nog niet bekend. We zoeken nog een trekker vanuit een organisatie die actief is op het gebied van sociaal werk, bijvoorbeeld de Tintengroep. Ook zoeken we naar een trekker vanuit wijkinitiatieven. We denken daarbij bijvoorbeeld aan Wjkmakers, Academie voor dorps- en wijkontwikkeling. In de voorbereiding hebben we al wel samengewerkt met een aantal medewerkers vanuit woningcorporatie Wold en Waard, de gemeente Groningen, een vertegenwoordiger van alle Groninger gemeenten en een familie ervaringsdeskundige.

Naam	Organisatie	Rol
	Bijvoorbeeld de Tintengroep	
	Bijvoorbeeld Wjkmakers	
Chretien van den Akker	GOG	Deelnemer
Johan de Leeuw of Sonja Huisman	Wold en Waard (woningcorporatie)	Deelnemer
Femke Buiskool	Familie ervaringsdeskundige	Deelnemer
Mary-Jane Latuheru	Gemeente Groningen	Deelnemer
Jelly Zuidersma	Programma manager Netwerk ZON en Lector Wederkerigheid in Leernetwerken Hanzehogeschool.	Deelnemer en verbinder naar Netwerk ZON

Borging

De borging van doorstroombedden (of soortgelijke voorzieningen) zal als daar behoefte aan is moeten worden geborgd in de samenwerking tussen gemeenten, zorgverzekeraars en zorgkantoor. De borging van werkwijzen om mensen (weer) 'goed te laten landen' in de wijk moet een plek krijgen in de (samenwerkings)processen van de betrokken organisaties.

De borging van de activiteiten die bijdragen aan een inclusieve wijk zal een plek krijgen in de organisaties die daar nu al (uit eigen beweging) aan werken. Financiële borging zoeken we (voor zover we dat nu kunnen overzien) in bijvoorbeeld de PUKgelden of de Herstelbetalingen.

Budget

Per themalijn is er voor projectleiding 8 uur per week voor 40 weken per jaar begroot gedurende 4 jaar (door 1 of 2 personen in te vullen). Daarnaast is per themalijn budget beschikbaar voor de inzet van inwoners, cliënten en naasten en voor communicatie- en implementatiekosten. Ook rekenen we per themalijn met een in kind bijdrage van de deelnemende organisaties. In de overall-begroting is dit inzichtelijk gemaakt.

Looptijd en planning

De lijn loopt vier jaar. Uitgangspunt is dat we in elke themalijn werken leercycli en via actieleren. Elke leercyclus bestaat uit drie fasen van steeds een half jaar (= H1, H2) met opeenvolgend:

- Vraagarticulatie en verzameling van eerdere innovaties
- (Door)ontwikkeling van nieuwe kennis, kunde of werkwijze en
- Implementatie en verspreiding.

Voor werkpakket 1 is de globale planning als volgt:

H1 2024:

- inrichting en opstart kenniswerkplaats en Trefpunt,
- netwerk dat nodig is om in deze themalijn te werken uitbouwen met netwerkpartners
- overzicht van initiatieven die er al zijn
- bestaande kennis verzamelen over 'doorstroombedden' en goede praktijken elders (ook op het gebied van communicatie en training)

H2 2024:

- behoefte analyse doorstroombedden/ andere oplossingen
- goede voorbeelden verzamelen bij professionals over maatwerkoplossingen bij terugkeer in de wijk

H1 2025:

- voorstel doorstroombedden/ andere oplossingen opleveren
- actieonderzoek naar 'goede (door)start in de wijk

H2 2025:

- Implementatie voorstel doorstroombedden/ andere oplossingen
- Overzicht 'lessons learned' uit actieonderzoek verspreiden

H1 2026:

- afronding, overdracht, verantwoording

Voor werkpakket 2 is de globale planning als volgt:

H1 2024:

- inrichting en opstart kenniswerkplaats en Trefpunt
- netwerk dat nodig is voor deze themalijn uitbouwen met netwerkpartners
- aansluiting zoeken bij inspirerende voorbeelden als wijkbedrijf Selwerd en Stichting de Verbinders
- bestaande kennis verzamelen over effectmeting

H2 2024:

- werkzame bestanddelen halen uit inspirerende voorbeelden inclusieve wijk.
- behoefteverkenning bij Groningse initiatieven: kunnen we iets voor hen betekenen?
- keuze van 2 wijken waar we concreet willen bijdragen
- opstart actieonderzoek in 2 wijken

H1 2025:

- Doorlopend actieonderzoek in 2 wijken
- Opleveren eerste kennisproducten over 'wat werkt', verspreiden bijvoorbeeld via Kenniswerkplaats Sociaal Domein
- Behoefteverkenning in de volgende wijken: waar kunnen we iets betekenen?

H2 2025:

- Opleveren kennisproducten over 'wat werkt'
- Opstart actieonderzoek in meer wijken

- Vaststellen wat nodig is om in meer wijken een positieve impact te bereiken (doelstelling 5%)

H1 2026:

- doorlopend actieonderzoek, verwerken kennis over 'wat werkt' kennisproducten
- eerste effectmeting

H2 2026:

- tweede serie kennisproducten over 'wat werkt'
- voorstel voor duurzame inbedding

H1 2027:

- Tweede effectmeting, verspreiding van kennisproducten

H2 2027:

- afronding, overdracht, verantwoording

Kansen en belemmeringen

Er is al veel en dat is zowel een kans als een belemmering. We willen geen push-strategie 'omdat er nu eenmaal een kenniswerkplaats is'. Als belemmering zien we dat het geld voor de kenniswerkplaats niet structureel is. Deze ontwikkelingen vragen een lange adem. We hebben teveel gezien dat (wijk)initiatieven stranden na een periode van subsidie.

Projectvoorstel 2. Themalijn Samenwerken formeel en informeel netwerk

1. Samenvatting

1.1 Nederlandstalige publiekssamenvatting

Professionals zijn meestal maar kort betrokken in het leven van mensen met onbegrepen gedrag. Het 'informele netwerk' (zoals professionals familie, burens of belangrijke anderen noemen) kan een veel stabielere factor zijn. Toch is dat vaak lastig: mensen hebben geen netwerk meer, of het netwerk is overvraagd.

Het is daarom belangrijk dat we beter leren hoe cliënten, naasten en professionals gelijkwaardig kunnen samenwerken. Ook omdat professionele zorg schaarser wordt. In de kenniswerkplaats brengen we de initiatieven, kennis en kunde die er bij inwoners, professionals en wetenschappers al is bijeen. We halen leervragen uit de Groninger praktijk op en gaan daarmee in actieonderzoek aan de slag. Dat moet eraan bijdragen dat:

- onbegrepen gedrag in het netwerk beter wordt (h)erkend en benaderd als gedrag waar je op een goede manier mee om kunt gaan.
- we met elkaar het bewustzijn vergroten over de veranderende rollen van hulpverleners, cliënten en naasten in zorg en welzijn.

2. Project informatie

2.1 Relevantie

Aansluiting bij de regionale visie

De kenniswerkplaats stelt zich ten dienste van alle Groningers. Specifiek richt de werkplaats zich op situaties waarin:

- relaties in een straat, buurt of wijk verstoord raken door gedrag dat als zorgwekkend wordt gezien
- er negatieve gevolgen (dreigen te) ontstaan zoals uitsluiting, onrust en/of overlast
- mede doordat de omgeving niet met het gedrag om weet te gaan.

De kenniswerkplaats wil door het delen en ontwikkelen van kennis eraan bijdragen dat:

- in deze situaties inwoners en professionals elkaar beter ontmoeten, begrijpen en waarderen
- de focus in de aanpak van deze situaties verschuift van individu en hulpverleners naar investeren in relaties, een gezonde manier van samenleven en meer steun voor naasten
- mensen met onbegrepen gedrag en hun netwerk samen met professionals beter in staat worden gesteld te werken aan preventie en herstel.

De activiteiten in deze themalijn leveren een bijdrage aan alle drie de bovengenoemde doelstellingen.

Relatie met regionale ontwikkelingen en behoefte van cliënten en naasten

Een sterke sociale basis is essentieel om te komen tot meer gelijke kansen voor alle Groningers. Dat geldt ook voor de beschikbaarheid van lokale herstelondersteunende zorg. Samenwerking tussen inwoners en professionals bij het signaleren van problemen en creëren van duurzame en lokaal passende oplossingen is essentieel.

Vanuit de Groningers zelf zien we al een brede beweging die inzet op samenwerking tussen formele en informele zorg. Dit zijn vaak burgerkrachtinitiatieven met als stuwende krachten de Vereniging Groninger Dorpen/Zorgzame Dorpen en Kracht van de Veenkoloniën. In het netwerk Zorgzame Dorpen bundelen meer dan 120 burgerinitiatieven op het gebied van informele zorg hun krachten. Deze lokale initiatieven worden ook ondersteund door het Leernetwerk Gezonde Leefomgeving Groningen (LEGrO), waarin de verbinding met aanbieders, overheden en kennisinstellingen wordt gelegd.

In 10 dorpen participeren lokale burgerkrachtinitiatieven in het experiment Domein Overstijgende Samenwerking. Zij onderzoeken hoe door het ontschotten van zorg oudere inwoners langer thuis kunnen wonen met passende zorg. In de palliatieve zorg nemen 3 Groninger gemeenten deel aan een pilot (met subsidie van ZonMw) om de formele en informele zorg in de laatste levensfase beter op elkaar aan te laten sluiten. De aanpak van intergenerationele armoede (vooral in de Groningse en Drentse Veenkoloniën) gaat ook uit van burgerkracht en ervaringsdeskundigheid. Daarmee wordt gewerkt aan betere voorwaarden qua bestaanszekerheid, opleiding, financiën voor huidige en toekomstige generaties.

In de netwerken van het GOG worden deze lokale initiatieven en regionale samenwerkingsvormen gekoppeld aan de grotere beweging van (curatieve) zorg naar fysieke en mentale gezondheid (zoals beschreven in het GALA (2023), Groninger Zorgakkoord en het meerjarenprogramma.

Specifieke ontwikkelingen rond het thema mentale gezondheid en netwerkgericht werken zijn bijvoorbeeld:

- Eerste Hulp bij Psychiatrische Problematiek (EHBPP), ontwikkeld door BuurtzorgT.
- Samen voor Herstel, waar Lentis, gemeente Groningen en zorgverzekeraar netwerkgericht werken met mensen met een psychiatrische kwetsbaarheid en o.a. scholing en training geven in herstelgerichte en netwerkgerichte benaderingen zoals het Wellness Recovery Action Plan (WRAP) en Peersupported Open Dialogue (POD).
- doorontwikkeling van de OGGZ in Groningen. Daarbij staat de ontwikkeling van een stevig netwerk met een gelijkwaardige positie voor mensen met onbegrepen gedrag en hun naasten centraal.

Deze initiatieven kunnen in de kenniswerkplaats worden doorontwikkeld en profiteren van elkaars kennis en kunde. Een voorbeeld daarvan is dat de bestaande cursus EHH in samenwerking met Netwerk ZON doorontwikkeld kan worden voor gebruik in het MBO-onderwijs. De kenniswerkplaats kan daarmee een belangrijke rol vervullen in het verder ondersteunen van burgerkracht en het inzetten van citizen science op het gebied van mentale gezondheid.

Naast de inhoudelijke motivatie om netwerkgericht te werken is er ook een extrinsieke motivatie. Landelijk beleid zet in op netwerkgericht werken, ook vanwege de toenemende tekorten aan personeel. Beter samenwerken met cliënten, naasten en de buurt is niet alleen bedoeld om zorgtaken over te nemen, maar vooral om effectiever te kunnen handelen.

Aansluiting bij het leerproces

Uitgangspunt voor de manier van werken is dat we actief leervragen ophalen uit de Groninger praktijk. Als dat mogelijk is koppelen we die vragen aan bestaande kennis. Voor deze themalijn hebben we in plenaire sessies en daarna twee keer in een kleinere groep leervragen opgehaald (zie onder doelstelling). We hebben op deze manier een richting ontwikkeld waarin we met elkaar gaan werken, maar we hebben bewust nog niet alles 'dichtgetimmerd'. Op dit manier houden we ruimte (zodra we in de themalijnen aan de slag gaan) voor nieuwe leervragen en vervolgprojecten.

2.2 Probleemstelling en doelstelling

Probleemstelling

Er is veel aandacht voor het samenwerken met naasten, familie en andere belangrijke anderen bij zorgelijke situaties rond een persoon met onbegrepen gedrag. Het uitgangspunt is dat mensen die zelf geen hulpvraag hebben, en over wie de omgeving zich zorgen maakt, bij voorkeur geholpen worden in die omgeving zelf. Het onbegrepen gedrag is hiermee dus niet iets van de persoon zelf, maar van de relatie en verbinding van die persoon met zijn omgeving.

Ook groeit het besef bij professionals dat zij vaak passanten zijn in het leven van iemand met onbegrepen gedrag en zijn omgeving. Het informele netwerk (zoals professionals die belangrijke anderen noemen) was er al en zal er ook na de betrokkenheid van professionals nog zijn. Vanuit dat perspectief willen we in deze themalijn aan de slag samen met naasten, dan wel belangrijke anderen. We geven die samenwerking vorm in een netwerk, waarbij alle deelnemers gelijkwaardig zijn. Dat houdt dus ook in dat professionals niet de leiding hebben, of het 'informele netwerk' gaan inzetten om hun eigen doelstellingen te verwezenlijken.

Rond het betrekken van naasten spelen allerlei vraagstukken. Het is belangrijk, maar gaat vaak moeizaam. Mensen die onbegrepen gedrag vertonen hebben soms geen netwerk meer, of willen niet dat hun netwerk betrokken wordt. Het netwerk kan overvraagd zijn. In deze themalijn leren we van evidence based practise en practise based interventies en door kennisuitwisseling met elkaar. We komen daarmee tot een aanpak voor gelijkwaardige samenwerking tussen de persoon met onbegrepen gedrag, zijn netwerk en betrokken hulpverleners waaronder (familie)ervaringsdeskundigen.

Doelstelling

De activiteiten in deze themalijn moeten eraan bijdragen dat:

- onbegrepen gedrag in het netwerk wordt (h)erkend en benaderd als gedrag waar ook interventies voor zijn.
- we (=professionals, cliënten en naasten) met elkaar het bewustzijn vergroten over de veranderende rollen van hulpverleners, cliënten en naasten in zorg en welzijn.

Dit doen we door het uitwisselen van kennis, ervaringen en het ontwikkelen van scholing en training. Hiermee beogen we ook de positie van cliënten en mensen met onbegrepen gedrag en hun naasten en andere inwoners in een dergelijk

netwerk te versterken. Bij alles wat we doen is het uitgangspunt dat we uitgaan van een netwerkgerichte benadering, dus niet een cliëntgerichte of medische benadering. Het netwerk en de onderlinge samenwerking staan centraal.

Tenslotte willen in deze leerlijn, mede in het kader van diversiteit, aandacht besteden aan het vergroten van de toegang tot specifieke ervaringsdeskundigheid waar dat nodig is. Denk aan ervaringsdeskundigheid op het gebied van vluchtelingenproblematiek, aardbevingsproblematiek (Aardbevingen de baas, Loppersum), laaggeletterdheid en armoede.

2.3 Plan van aanpak

Aanpak

De aanpak van deze themalijn binnen de kenniswerkplaats rust op twee pijlers:

- Vraag gestuurd werken.
- Aansluiten bij bestaande initiatieven, kennis en kunde, die met elkaar verbinden en een stap verder brengen.

De voorbereidende groep heeft voorbeelden genoemd van vragen die de kenniswerkplaats zou kunnen oppakken:

- Hoe kunnen de medewerkers van de OGGZ ondersteunen bij het voeren van het 'moeilijke gesprek'?
- Hoe versterk je het gehele netwerk in een situatie van onbegrepen gedrag, zodat men elkaar sneller opzoekt?
- Wat mist het 'informele netwerk' als het gaat om steun in hun situatie/hun proces?
- Hoe haal je de dingen die leven in het informele netwerk naar boven en laat je die landen bij de verschillende deelnemers aan het gehele netwerk?
- We kunnen ook nog veel leren van domein overstijgende uitwisseling. Onbegrepen gedrag wordt anders opgepakt bij bv dementie, mensen met een migratieachtergrond, mensen met een verstandelijke beperking. Wat leren wij daar gezamenlijk van?
- Hoe kan de kenniswerkplaats een rol spelen in het specifiek onder de aandacht brengen van deze doelgroep binnen de gremia die er al zijn, denk bijv. aan het Platform Mentale Gezondheid Groningen, werkplaats sociaal domein noord etc.?

Ook heeft de voorbereidende groep initiatieven, netwerken, kennis en kunde genoemd waarop we in deze themalijn kunnen doorbouwen. Voorbeelden zijn Samen voor herstel, Eigen Kracht Centrale, Herstelwerkplaats SEDNA, Herstelgericht intake Buurtzorg T, POM gesprek Lentis, Familiegesprek Lectoraat Familiezorg, Gewoon Thuis Icare, Respijthuis BuurtzorgT, Wijk GGD. Ook zien we aanknopingspunten in Kansrijke Start, de Doorbraakmethode en het meerjarenprogramma.

Voor deze themalijn besteden we de eerste zes maanden aan het kennismaken met en verbinden van bestaande initiatieven en het verkennen en identificeren van gezamenlijke vraagstukken. Ook verzamelen we al beschikbare kennis (zie bijvoorbeeld de knelpuntenanalyse onbegrepen gedrag in de thuissituatie van VNVN). Dit is al een leervraag op zich: hoe doe je dat, bestaande initiatieven en bestaande kennis met elkaar verbinden zodat er uitwisseling plaatsvindt? De ambities is om vanuit die verbinding een gezamenlijke 'ontwikkelagenda' op te stellen met overkoepelende vraagstukken waar de kenniswerkplaats een faciliterende rol in kan spelen, zowel in de ontwikkeling als uitvoering van die agenda.

Vervolgens doen we praktijkgericht actieonderzoek. Dat betekent dat er onderzoek wordt gedaan in de praktijk en dat de resultaten van het onderzoek meteen gebruikt worden om de praktijk gaandeweg het project verder te ontwikkelen en te verbeteren. Deze te bereiken ontwikkeling en verbetering is vooraf nog niet concreet gedefinieerd. De benadering van actieonderzoek (AO) volgt geen vastomlijnde methode, veronderstelt geen vooropgezette theorie of uitgewerkt plan. Kenmerkend is dat veranderen, leren en kennisontwikkeling hand in hand gaan. De deelnemers proberen hun dagelijkse praktijk te veranderen (verbeteren) waarbij zij gezamenlijk de gewenste verandering vaststellen en ook hoe deze bereikt zou kunnen worden. Zodra de praktijk op de voorgenomen wijze wordt aangepast, evalueren de betrokkenen gezamenlijk of de aanpassing tot de gewenste verandering leidt en wat de aanpassing nog verder te weeg brengt. We maken hierbij gebruik van de Plan-Do-Check-Act (PDCA) cyclus.

In de komende vier jaar zullen we in deze themalijn met dezelfde methode als de gelijknamige themalijn van de kenniswerkplaats Drenthe bouwen aan een bestendig netwerk van inwoners, ervaringsdeskundigen, naasten en zorg- en welzijn professionals die betrokken zijn bij mensen met onbegrepen gedrag en hun omgeving. Via actieonderzoek en de PDCA-cyclus pakken we de voor Groningen relevante thema's en vraagstukken op die de kennis op het gebied van informele en formele samenwerking verder brengt.

Rolverdeling partners

Naam	Organisatie	Rol
Suzanne Kroon	Gemeente Groningen en Universitair Medisch Centrum Groningen	Thematrekker (nog definitief maken) Suzanne doet promotieonderzoek naar sociale inclusie van psychisch kwetsbare personen
Gerard Lohuis	Lentis, BuurzorgT, Hanzehogeschool, Rino Groep Utrecht	Ondersteuning thematrekker
Femke Buiskool	Coöperatie Inbegrepen, familie-ervaringsdeskundige bij Lentis	Ondersteuning thematrekker
Ervaringsdeskundigen en naasten	We zoeken naar mensen met eigen relevante ervaringen, ook van hen die niet bij een instelling werken.	De betrokken organisatie en mensen hebben zelf een enorm netwerk van cliënten, naasten en burgers die vanaf de start kunnen worden betrokken bij het vormen en ontwikkelen van dit netwerk.
Annette von Unruh	GGD Groningen	
Wille Kauw en Isabelle de Harder	Lentis GGZ	Deelnemer (geen trekkende rol)
Eric Blaauw	Lector Verslavingskunde Hanzehogeschool Groningen	Deelnemer
Charlotte Wunderink	Lector Maatschappelijke participatie van mensen met psychische beperkingen, Academie voor Sociale Studies, Hanzehogeschool Groningen en Lentis GGZ	Deelnemer
Marjolijn Heslinga	Onderzoeker lectoraat Familiezorg, Academie voor verpleegkunde, Hanzehogeschool	Deelnemer
Birke Oortman	OGGZ-coördinator gemeente Westerkwartier	Deelnemer
Marcel Niezen	Verslavingszorg Noord Nederland	Deelnemer
Karin Geuzinge	Groninger Huis (woningcorporatie)	Deelnemer
Jan Pieter de Meer	Zorgadvies Groningen	Deelnemer vanuit perspectief lokale en regionale eerstelijnszorg

Doelgroep

De kenniswerkplaats richt zich op situaties waarin:

- relaties in een straat, buurt of wijk verstoord raken door onbegrepen gedrag dat als zorgwekkend wordt gezien
- er negatieve gevolgen (dreigen te) ontstaan zoals uitsluiting, onrust en/of overlast
- mede doordat de omgeving niet met het gedrag om weet te gaan.

In deze themalijn brengen we hier meer focus in aan. De focus ligt op situaties waarin mensen met onbegrepen zelf geen hulpvraag hebben en de omgeving zich zorgen maakt. Daarbij ligt de focus ook op situaties waarin mensen geholpen kunnen worden in hun eigen omgeving.

Beoogde resultaten

- Realiseren van een netwerk van bestaande initiatieven en projecten die zich richten op netwerkgerichte samenwerking tussen cliënten, naasten en professionals.
- Maken van een overzicht van overkoepelende vraagstukken waar de kenniswerkplaats een faciliterende rol in kan spelen.
- Opstellen van een gezamenlijke ontwikkelagenda = een keuze van de overkoepelende vraagstukken waar de kenniswerkplaats in kan faciliteren.
- Uitvoeren van deze ontwikkelagenda in leercycli en via actieleren. Elke leercyclus bestaat uit drie fasen van steeds een half jaar (Vraagarticulatie en verzameling van eerdere innovaties, (Door)ontwikkeling van nieuwe kennis, kunde of werkwijze en implementatie en verspreiding)

Betrokkenheid van cliënten en naasten

Binnen het lectoraat Familiezorg en het lectoraat Maatschappelijke participatie voor mensen met psychische beperkingen is er veel kennis en ervaring over het doen van praktijkgericht actieonderzoek samen met cliënten en naasten. De trekkers van deze themalijn weten daardoor goed waar de uitdagingen liggen.

Verspreiding van kennis

De verspreiding van kennis vindt plaats via het bestaande netwerk en op de manier zoals we dat breder binnen de kenniswerkplaats doen. In de leercycli ontstaan praktisch bruikbare kennisproducten die we verspreiden naar inwoners en

professionals zodat kennis in lokale situaties kan worden ingezet. Hiervoor zal gebruik worden gemaakt van communicatiekanalen die er al zijn, bijvoorbeeld via gemeenten en opbouwwerk.

Praktijkproducten als handreikingen, informatiebladen etc. zullen in herkenbare en toegankelijke taal voor -en met-gebruikers worden ontwikkeld. Hierbij is aandacht voor diversiteit en inclusie, bijvoorbeeld door ervaringsdeskundigen, mensen vanuit de Sterkplaats en mensen met een migratieachtergrond te vragen deze producten te toetsen en te screenen.

2.4 Haalbaarheid

Budget

Per themalijn is er voor projectleiding 8 uur per week voor 40 weken per jaar begroot gedurende 4 jaar (door 1 of 2 personen in te vullen). Daarnaast is per themalijn budget beschikbaar voor de inzet van inwoners, cliënten en naasten en voor communicatie- en implementatiekosten. We rekenen per themalijn met een in kind bijdrage van de deelnemende organisaties. In de overall-begroting is dit inzichtelijk gemaakt.

Planning (eerste raamwerk)

Hieronder staat een raamwerk voor de verschillende fasen van het project. Dit dient als leidraad bij de start maar is op zichzelf ook onderdeel van het actieonderzoek. Dat betekent dat met voortschrijdend inzicht vanuit het actieonderzoek dit raamwerk kan worden aangepast aan de behoeften

Periode	Fasering	Activiteiten	PDCA-cyclus
0-6 maanden	Fase 1	Verkennen en inventariseren EBP en BPI Opbouw netwerk Prioriteren en kiezen thema met bijbehorende initiatieven/projecten	
6-18 maanden	Fase 2	Uitbouwen en (door)ontwikkelen gezamenlijk gekozen thema en bijbehorende initiatieven/projecten	1
18-30 maanden	Optie 1:	Verder voortbouwen op het thema van PDCA-cyclus 1	2
	Optie 2:	Starten met een nieuw thema voortvloeiend uit PDCA-cyclus 1	2
	Optie 3:	Starten met een nieuw thema gekozen in fase 1	2
30-42 maanden	Optie 1:	Verder voortbouwen op het thema van PDCA-cyclus 2	3
	Optie 2:	Starten met een nieuw thema voortvloeiend uit PDCA-cyclus 2	3
	Optie 3:	Starten met een nieuw thema gekozen in fase 1	3
42-48 maanden	Fase 3	Borging en kennisverspreiding	

SWOT-analyse

Sterk

- Er is veel kennis en kunde aanwezig over het werken in een netwerk bij de betrokken partijen, zowel in de thuiszorg, de GGZ, als de OGGZ, vanuit ervaringsdeskundig perspectief en vanuit de omgeving (inwoners).

Dat komt nu samen en dat zal de bestaande kennis en kunde verder brengen.

- Groningen kent een lange traditie van informele samenwerking. Er zijn al veel burgerinitiatieven. Betrokkenen zijn gewend aan deze manier van werken. Via de kenniswerkplaats kunnen we dit verder versterken en uitbouwen
- Er is een enorme gedrevenheid bij de betrokken partijen om hier gezamenlijk aan te werken: Men is zich ervan bewust dat we elkaar nodig hebben
- Er zijn zorginstellingen, gemeenten, kennisinstellingen en burgerinitiatieven betrokken. Zij hebben een divers, op elkaar aansluitend netwerk dat we binnen de kenniswerkplaats kunnen benutten.
- De samenhang tussen de verschillende leerlijnen van de kenniswerkplaats is groot en via het trefpunt vindt er wekelijks kruisbestuiving plaats.

Zwak

- Samenwerking tussen deze uiteenlopende partijen op deze wijze is in de opstartfase. Dat vraagt nog inzet en tijd

Kansen

- Groningen Stad en de regio lijken soms twee verschillende werelden. In deze werkplaats wordt de verbinding gelegd waardoor we van elkaar kunnen leren. Studenten kunnen hier een belangrijke rol vervullen.
- De verbinding met de kenniswerkplaats in Drenthe wordt al volop gelegd. Dat is een mooi verbinding en verbreding van de kennis en kunde zoals opgedaan en uitgewisseld (wordt) in Groningen
- De Werkplaats Sociaal Domein Noord heeft netwerkgericht werken hoog op de agenda. Daar is via de betrokken lectoraten ook nauwe verbinding mee.

Bedreigingen

- Tijd: krapte in personele bezetting in alle deelnemende organisaties.
- Er wordt veel gevraagd van organisaties en medewerkers in het maken en beleid en het implementeren van veranderingen vanwege GALA, Meerjarenprogramma en GZA. Dat kan ten koste gaan van tijd en inzet in de kenniswerkplaats.

Projectvoorstel 3. Themalijn Versterken en leren van herstelinitiatieven

1. Samenvatting

1.1 Nederlandstalige publiekssamenvatting

Cliënten en naasten hebben behoefte aan voorzieningen die ondersteunend zijn bij herstel. Juist deze voorzieningen zijn nog weinig beschikbaar. Iedereen moet toegang hebben tot een herstelinitiatief. Maar wat is een kwalitatief goed herstelinitiatief en welk effect heeft dat? In deze themalijn gaan we met deze vragen aan de slag.

Onze doelstelling is dat in 4 jaar alle herstelinitiatieven in Groningen een professionaliseringsontwikkeling doormaken. De basis is het bestaande netwerk en de eerste kwaliteitscriteria die al zijn opgesteld. In de themalijn bouwen we door aan een platform van herstelinitiatieven en onderzoeken we samen 'wat werkt'.

Met deze activiteiten werken we in 4 jaar toe naar een duurzame inbedding van het platform en van de financiering van herstelinitiatieven in Groningen. Op die manier kunnen cliënten en hun naasten steeds vaker een beroep doen op kwalitatief goede voorzieningen die ondersteunend zijn bij herstel.

2. Project informatie

2.1 Relevantie

Aansluiting bij de visie en de behoeften van cliënten en naasten

Op basis van een inventarisatie van o.a. coöperatie InBegrepen schatten we dat het huidige voorzieningenaanbod voor mentale gezondheidszorg voor 80-90% gericht is op behandeling. Cliënten en hun naasten hebben echter juist behoefte aan voorzieningen die ondersteunend zijn bij herstel. Deze voorzieningen zijn nog weinig beschikbaar.

In Groningen loopt al langer het Meerjarenprogramma Psychische Kwetsbaarheid. Tijdens de loop van dit meerjarenprogramma werd het gedachtegoed van het Ecosysteem Mentale Gezondheid (GEM) steeds meer leidend. Dit werkt toe naar een andere opbouw van zorg voor mensen met psychische kwetsbaarheid. GEM streeft naar voorzieningen die in verbinding staan met de samenleving, zodat mensen daar vaardigheden kunnen ontwikkelen om zich staande te houden, (terug) in balans te komen of te blijven.

In Groningen wordt nu gewerkt vanuit het GEM-gedachtengoed onder de naam Saamredzaam. Het gedachtegoed van Saamredzaam is één van de startpunten voor de visie op de Kenniswerkplaats. Vanuit die visie willen we:

- samen investeren in een ontwikkeling die een lange adem vraagt
- een kenniswerkplaats bouwen waarin we ervaringskennis, professionele praktijkkennis en wetenschappelijke kennis uit het zorg- en sociale domein samenbrengen.
- In de werkplaats vraagstukken van inwoners, gemeenten en praktijkorganisaties koppelen aan bestaande kennis en bekijkt voor welke vraagstukken nog te weinig kennis beschikbaar is.
- werken in themalijnen en projecten en daarmee nieuwe kennis ontwikkelen.
- ervoor zorgen dat de bestaande en ontwikkelde kennis plus de ontwikkelde praktijkproducten terechtkomen bij inwoners, professionals en bestuurders

In de themalijn 'Herstelinitiatieven' krijgt deze visie op een praktijkgerichte manier vorm.

Voorzetting en uitbreiding van het al bestaande leer- en verbeterproces

In het Groningse Meerjarenprogramma Psychische Kwetsbaarheid is al een netwerk van lokale herstelinitiatieven opgebouwd. Het meerjarenprogramma eindigt eind 2023. De ontwikkeling van lokale voorzieningen en het ontwikkelen van een kwaliteitskader daarvoor vraagt echter om een langere adem. Ook leven er veel ontwikkelvragen bij de nieuwe herstelinitiatieven die op dit moment in Groninger gemeenten worden opgestart. Daarom pakt de kenniswerkplaats de ontwikkeling op die is gestart in het meerjarenprogramma.

In deze themalijn wordt ervaringskennis, professionele praktijkkennis en wetenschappelijke kennis rond het thema herstelinitiatieven samengebracht en wordt onderzocht 'wat werkt'. De al ontwikkelde kennis wordt gedeeld en er wordt nieuwe kennis ontwikkeld.

Betrokken partners

Dit voorstel is ontwikkeld door vertegenwoordigers van ervaringsdeskundigen, gemeenten, zorgorganisaties en kennis- en onderzoeksinstituten. De vertegenwoordiger van de huisartsenorganisatie kon helaas niet aanwezig zijn. Gemist werd nog de zorgverzekeraar. Beide sluiten bij het vervolg aan.

Verbinding met andere projecten

Via het Gezondheids Overleg Groningen (GOG) is de kenniswerkplaats inhoudelijk 'gelinkt' met ontwikkelingen in het kader van IZA en GALA. Relevant voor dit project zijn vooral de initiatieven gericht op het versterken van de sociale basis en een dekkend netwerk van laagdrempelige steunpunten.

De naam van deze themalijn kan nog veranderen, zodat deze beter aangeeft wat de doelstelling is. De opstellers denken bijvoorbeeld aan: "Herstel doe je samen" of Herstel Initiatieven Platform (HIP), of Herstel Op Poten (HOP) of HOOG-Herstelinitiatieven Opstarten en (door)Ontwikkelen in Groningen

2.2 Probleemstelling en doelstelling

Probleemstelling

Cliënten en hun naasten hebben behoefte aan voorzieningen die ondersteunend zijn bij herstel, maar juist deze voorzieningen zijn nog het minst beschikbaar. Binnen het Integraal Zorgakkoord (IZA) is vastgelegd dat iedereen toegang moet hebben tot een herstelinitiatief. Dit beleid is nog niet concreet gemaakt. Er staan nog vragen open zoals: wat verstaan we onder 'toegang hebben? Wat zou de dekkingsgraad moeten zijn?

Vanuit InBegrepen is bekend dat verschillende gemeenten al invulling geven aan de IZA- beleidsafspraken. Er worden herstelinitiatieven ontwikkeld in o.a. Eemsdelta, Het Hoogeland, Winsum, Veendam en Westerkwartier. In de gemeente Groningen is de herstelacademie Sedna een voorbeeld. Ook is de gemeente Groningen in gesprek met Stichting Respijthuis Groningen, een projectgroep van oud-bestuurders binnen zorg en welzijn en medewerkers van BuurtzorgT over het opzetten van een Respijthuis. Dit zijn mooie ontwikkelingen. Tegelijk liggen ook hier nog vragen. Wat is nu belangrijk bij het opzetten en inbedden van een herstelinitiatief? Hoe kan je de meerwaarde of effecten ervan meetbaar maken? Meerdere gemeenten hebben aangegeven graag hulp te willen bij het opzetten van herstelinitiatieven.

In Groningen ondersteunt het Meerjarenprogramma Psychische Kwetsbaarheid herstelinitiatieven al langere tijd met hun (door)ontwikkeling. Ook heeft het meerjarenprogramma twee producten opgeleverd waar we op voort kunnen bouwen:

- De herstelinitiatieven in de provincie Groningen zijn in kaart gebracht (mogelijk niet helemaal compleet) in een infosheet Zelfregie- en Herstelinitiatieven.
- Er is een kwaliteitskader ontwikkeld waarbinnen een herstelinitiatief zich goed kan ontwikkelen

Het meerjarenprogramma loopt in december 2023 af. Om te voorkomen dat er een gat valt kan de kenniswerkplaats bij uitstek benut worden om de opgebouwde kennis, de ervaring en het netwerk te borgen en de volgende stap te zetten.

Doelstelling

Onze doelstelling is dat in 4 jaar alle gevormde en nog ontwikkelende herstelinitiatieven in Groningen een kwaliteits- en professionaliseringsontwikkeling kunnen doormaken. Op die manier bereiken we dat cliënten en hun naasten steeds vaker een beroep kunnen doen op kwalitatief goede voorzieningen die ondersteunend zijn bij herstel. Vaststellen van kwaliteitscriteria helpt ook om de manier van werken van herstelinitiatieven concreet en meetbaar te maken. Daardoor kunnen zij richting verschillende partijen (waaronder financiers) eenvoudiger verantwoorden.

Om dat te realiseren gaan we in deze themalijn met twee onderzoeksvragen / - activiteiten aan de slag:

1. We bouwen een platform van herstelinitiatieven. Het platform is een plek waar herstelinitiatieven elkaar ontmoeten, kennis en ervaring delen en elkaar helpen verder te ontwikkelen. Door het samenwerken in het platform ontstaat een gezamenlijke taal en een lerende cultuur. De bedoeling is dat dit leidt tot een duurzame inbedding en financiering van de individuele herstelinitiatieven én het samenwerkingsplatform. De herstelinitiatieven spiegelen zich aan gezamenlijk vastgestelde/ breed gedragen kwaliteitscriteria waardoor zij hun bestaansrecht als herstelinitiatief ook beter weten te verantwoorden.

2. We onderzoeken wat werkt binnen een herstelinitiatief. Vanuit theorie en ervaring weten we al veel, maar binnen specifieke contexten willen we dit testen, nieuwe dingen uitproberen en volgen wat dit voor invloeden heeft. Hierbij focussen we op concrete herstelinitiatieven.

2.3 Plan van aanpak

Aanpak

Werkpakket 1. Bouwen van een platform van herstelinitiatieven

De basis van de aanpak is dat (op basis van de eerdere inventarisatie van herstelinitiatieven) een platform wordt opgezet. In het platform werken we aan een gezamenlijk lerende cultuur, waarin ontwikkeling en in openheid delen centraal staan.

Stap 1 is een **startmanifestatie** waarin bekende herstelinitiatieven zichzelf presenteren. Daarbij worden de uitgangspunten van herstelinitiatieven worden gedeeld. Ook worden de kwaliteitscriteria gedeeld die al in het meerjarenprogramma zijn ontwikkeld. Belangrijk is om niet opnieuw de discussie te voeren over wat wel en niet een herstelinitiatief is (verschil tussen peer-to-peer of een verlengstuk van hulpverlening). Er is voldoende literatuur en kennis beschikbaar om de kaders hiervoor te schetsen. Wel kan het zo zijn dat afhankelijk van context of omgevingsvraag criteria toegevoegd kunnen worden.

Daarna is het belangrijk dat alle herstelinitiatieven inspraak en invloed hebben (op de kwaliteitscriteria) om commitment en draagvlak te creëren. Daarom komen we samen in het platform om de **kwaliteitscriteria te bespreken** en eventueel aan te vullen. Vaststellen van **kwaliteitscriteria** helpt bij professionaliseren van herstelinitiatieven. Het maakt de manier van werken concreet en meetbaar maakt en daarmee eenvoudiger te verantwoorden.

Een volgende stap is dat we samen komen tot een breed gedragen **screeningsinstrument** waarmee herstelinitiatieven zichzelf en elkaar kunnen bevragen en kunnen onderzoeken waar ontwikkelmogelijkheden liggen. De herstelinitiatieven gaan dan bij elkaar 'in de keuken' kijken en doen **een soort 'audit' of horizontale toetsingen**. Het kan een voordeel zijn dat gelijkgestemden deze horizontale toetsing uitvoeren, en niet een ambtenaar bijvoorbeeld. De kracht hiervan is dat de auditors de situatie kennen, collega's zijn en inhoudelijk meedenken vanuit hun eigen expertise en ervaring. Het krijgt dan de vorm van intercollegiale consultatie. Meedoen aan een audit levert beide partijen een leerzame ervaring. Aan de hand van criteria kan met en van elkaar geleerd kan worden. Alle audits worden door onderzoekers gevolgd en er worden 'lessons learned' uit gedestilleerd. Deze worden in de kenniswerkplaats en via het platform verspreid.

We kijken tijdens deze rondes op verschillende niveaus naar herstelinitiatieven. Er wordt gekeken naar wat het een herstelinitiatief maakt (elementen in de organisatie en aanpak), hoe gewerkt wordt (personeel en deelnemers) maar ook naar hoe het initiatief ingebed is in het zorglandschap en gefinancierd wordt). Hiermee kunnen ook handvatten geboden worden aan gemeenten en verzekeraars over de manier waarop zij bijvoorbeeld omgaan met resultaatafspraken. Halverwege het proces zal de focus al gaan naar **duurzame inbedding**- om te borgen dat de werkwijze volgehouden kan worden nadat de projectfinanciering afloopt.

De kennisproducten die worden ontwikkeld en verspreid zijn dus onder andere:

- Een kennisplatform waarin initiatieven vragen en ervaringen bij elkaar brengen
- Een startmanifestatie
- Kwaliteitscriteria (een eventuele doorontwikkeling van wat al ontwikkeld is)
- Een screeningsinstrument
- Één of meerdere rondes waarin een horizontale toetsing plaatsvindt
- Overzicht van 'lessons learned' daaruit
- Een voorstel voor duurzame inbedding

Werkpakket 2. Onderzoeken wat werkt

De eerste stap in deze activiteit is erachter komen **waar we precies effecten op zouden willen meten**. Herstel is een eigen en persoonlijk proces, kan allerlei vormen aannemen en leent zich daarmee niet goed voor standaardisering. Tegelijkertijd willen financiers zoals gemeenten weten welke initiatieven (optimaal) bijdragen aan de drie vormen van herstel (symptomatisch; persoonlijk en maatschappelijk) en aan vermindering van het beroep op zwaardere (ggz)zorg en ondersteuning.

We willen bij alle deelnemende herstelinitiatieven een **ontwikkelingsgerichte (lerende en reflectieve) organisatiecultuur**

stimuleren/ontwikkelen, waarbij actieonderzoek een organisch onderdeel wordt van de werkwijze. Kennis uit andere projecten en uit het platform kan toegepast en getest worden binnen o.a. het Respijthuis. Het voordeel van het respijthuis betrekken bij dit onderzoek is, dat alle opgedane kennis daar eenvoudig een plek zou kunnen krijgen omdat het nog opgezet moet worden en nog geen bestaande cultuur heeft. Dit is nog meer te vormen dan een herstelinitiatief dat al langere tijd bestaat. Voordelen van het ook onderzoeken van initiatieven die al langer bestaan, is dat hier al meer ervaring is opgedaan waarvan geleerd kan worden. Ook wordt de verzamelde kennis, door diverse initiatieven te onderzoeken, minder anekdotisch en beter te generaliseren.

Doel van deze themalijn is dus experimenteren, monitoren en bijstellen van de manier van werken binnen herstelinitiatieven, om er zo achter te komen 'wat werkt' en mogelijk ook welke effecten gemeten kunnen worden.

De kennisproducten die worden ontwikkeld en verspreid zijn onder andere:

- Een verkenning van de mogelijke effectmeting van herstelinitiatieven
- Actieonderzoeken waarin ervaring en kennis wordt gedeeld over de manier waarop herstelinitiatieven kunnen werken aan een ontwikkelingsgerichte organisatiecultuur, o.a. aan de hand van de case Respijthuis
- Meer gegeneraliseerde kennis over 'wat werkt'
- Een voorstel of en hoe mogelijk effecten gemeten kunnen worden.

We willen ook bredere bekendheid van herstelinitiatieven genereren door beleidsmedewerkers van gemeenten en professionals uit het sociaal domein mee te laten denken in vraagstukken. Hiermee zetten we tegelijkertijd de herstelinitiatieven op de kaart.

De kennis en kennisproducten die worden ontwikkeld zijn ook voor andere regio's interessant omdat binnen het IZA is vastgelegd dat iedereen toegang moet hebben tot een herstelinitiatief. We zullen in ieder geval kennis uitwisselen met de Kenniswerkplaats Drenthe. Zij staan nog wat meer dan Groningen aan het begin van deze ontwikkeling.

Rolverdeling

Naam	Organisatie	Rol
Odette Buitendam (ondersteund door Emma Stiphout, trainee)	Gemeente Groningen Betrokken bij het meerjarenprogramma en bij de Herstelacademie Sedna	Thematrekker
Sandra Vos	Hanzehogeschool Groningen	Thematrekker
Harald Schneider	BuurtzorgT, Betrokken bij de opzet van Respijthuis Groningen. Kan een mooie proeftuin kunnen zijn voor werkpakket 2	Deelnemer
Ervaringsdeskundigen en naasten	Worden betrokken via de herstelinitiatieven die deelnemen aan de themalijn. Of worden betrokken via coöperatie Inbegrepen	Deelnemers. NB: Heleen Wadman en Marcel Niezen dragen per werkpakket relevante ervaringsdeskundigen en contacten aan (vanuit hun rol in het kernteam)
Charlotte Wunderink	Hanzehogeschool en Lentis	Deelnemer
Jan Pieter de Meer	Zorgadvies (perspectief lokale en regionale eerstelijnszorg)	Deelnemer

Doelgroep

De doelgroep zijn mensen die vastlopen in hun sociale contexten. Dit is breed geformuleerd, maar dat moet ook. Een herstelinitiatief vraagt niet 'wat is uw probleem' maar 'wie ben je en wat kan je of wil je?'. Doel is empowerment, acceptatie/normalisatie en verbinding (eenzaamheid tegengaan). Het ondersteunen van herstel. Omdat de mensen en hun vragen en vaardigheden enorm zullen verschillen is het mooi als ook herstelinitiatieven divers zijn, zodat zij kunnen aansluiten op de diversiteit aan mensen die er naar toe komen.

Betrokkenheid ervaringsdeskundigen en naasten

Bij deze themalijn staan de herstelinitiatieven centraal. Zij zijn het platform. Herstelinitiatieven worden (deels) gedragen door mensen met eigen ervaring. Betrokkenen en naasten zijn dus via de herstelinitiatieven betrokken bij het project..

Bij het doorontwikkelen van kwaliteitscriteria is de uitdaging om van naasten en betrokkenen te horen wat belangrijk is. Hiervoor kunnen we een lokale algemene oproep doen. We onderzoeken waar behoeften liggen van de mensen die nu of in de toekomst naar een herstelinitiatief (kunnen) gaan. We weten hier ook al veel dingen over uit eerder onderzoek en informatie die Inbegrepen heeft verzameld.

Bij werkpakket 2 onderzoeken hoe herstelinitiatieven kunnen worden geëvalueerd en welke maten je kan benutten om aan te geven dat het 'nut' heeft. Ook hier is de input van naasten en deelnemers essentieel.

Continuïteit en borging

Doel van het hele project is verbindingen tot stand brengen waar men van merkt dat het meerwaarde heeft. Doel is dat deze samenwerkingsverbanden en uitwisselingen blijven bestaan na de looptijd van het project, vanuit intrinsieke motivatie-het zien van meerwaarde.

Wanneer we kunnen komen tot een provinciebrede overeenstemming over o.a. kwaliteitscriteria, manieren om een lerende organisatie te blijven en hoe de meerwaarde van herstelinitiatieven zichtbaar te maken, zullen gemeenten en organisaties middelen vrijmaken om de overlegvormen en horizontale toetsing in stand te houden. Doel is Provinciebrede borging van de werkwijze-niet van geld.

2.4 Haalbaarheid

Budget

Per themalijn is er voor projectleiding 8 uur per week voor 40 weken per jaar begroot gedurende 4 jaar (door 1 of 2 personen in te vullen). Daarnaast is per themalijn budget beschikbaar voor de inzet van inwoners, cliënten en naasten en voor communicatie- en implementatiekosten. We rekenen voor deze themalijn met een in kind bijdrage van de deelnemende organisaties. In de overall-begroting is dit inzichtelijk gemaakt.

Planning

De projecten lopen vier jaar. Er kan een globale planning worden opgesteld. Uitgangspunt is dat we in elke themalijn werken in leercycli en via actieleren. Elke leercyclus bestaat uit drie fasen van steeds een half jaar (= H1, H2) met opeenvolgend:

- Vraagarticulatie en verzameling van eerdere innovaties
- (Door)ontwikkeling van nieuwe kennis, kunde of werkwijze en
- Implementatie en verspreiding.

Voor werkpakket 1 (het platform) is de globale planning als volgt:

- H1 2024: inrichting en opstart kenniswerkplaats en Trefpunt, bestaand netwerk van herstelinitiatieven uitbouwen en samenbrengen, eerdere gemaakte kennisproducten verzamelen
- H2 2024: startmanifestatie, en opstart kennisplatform waarin initiatieven vragen en ervaringen bij elkaar brengen, eerdere ontwikkelde kwaliteitscriteria verspreiden en bespreken
- H1 2025: doorontwikkelde kwaliteitscriteria en screeningsinstrument afronden en verspreiden, voorbereiden eerste ronde horizontale toetsing
- H2 2025: uitvoering eerste ronde horizontale toetsing
- H1 2026: overzicht 'lessons learned' uit eerste ronde opstellen en verspreiden, voorbereiden tweede ronde, concept voorstel maken voor duurzame inbedding
- H2 2026: uitvoering tweede ronde horizontale toetsing, bespreken voorstel voor duurzame inbedding met relevante partijen
- H1 2027: overzicht 'lessons learned' uit tweede ronde opstellen en verspreiden, besluitvorming over duurzame inbedding,
- H2 2027: afronding, overdracht, verantwoording

Voor werkpakket 2 (het onderzoek) is de globale planning als volgt:

- H1 2024: behoefteverkenning effectmeting, verzamelen bestaande kennis en innovaties
- H2 2024: opstart actieonderzoeken waarmee bestaande kennis wordt doorontwikkeld
- H1 2025: doorlopende actieonderzoek
- H2 2025: doorlopend actieonderzoek, opleveren eerste kennisproducten over 'wat werkt' en mogelijke effectmeting

- H1 2026: doorlopend actieonderzoek, verwerken kennis over 'wat werkt' in concept voorstel voor duurzame inbedding
- H2 2026: tweede serie kennisproducten over 'wat werkt' en mogelijke effectmeting, bespreken kennis over 'wat werkt' met relevante partijen die zorg gaan dragen voor duurzame inbedding
- H1 2027: implementatie en verspreiding van kennisproducten
- H2 2027: afronding, overdracht, verantwoording

Kansen

- Vanuit het meerjarenprogramma zijn netwerken gevormd. Er is een samenwerkingsplatform is en er is een eerste kwaliteitskader ontwikkeld.
- Gemeenten hebben de opdracht om herstelinitiatieven op te zetten (integraal zorgakkoord)
- Gemeenten hebben vragen en een behoefte om uit te wisselen
- Er is diversiteit- dat biedt kansen om naar elkaar door te verwijzen
- Gemeenten hebben behoefte aan handvatten om het onderscheid te kunnen maken tussen goede en minder goede herstelinitiatieven

Bedreigingen

- Ureninzet/ betrokkenheid waar kunnen maken
- Risico op herhaling van discussies- is dit wel of niet herstelgericht?
- Visieverschillen
- 'Kwaliteitskader' als term kan sommigen weerstand geven- kans op dichttimmeren, ggz achtige praktijken
- De kans bestaat dat zelfregie en herstelinitiatieven elkaar als concurrenten zien wat een samenwerking in de weg kan staan. Angst dat anderen hun ideeën stelen.
- Het platform heeft niet de volledige invloed op de financiering, we kunnen dit ondersteunen, maar gemeenten kunnen nog altijd zelf beslissen. Hier kan een spanningsveld ontstaan.

Projectvoorstel 4. Themalijn Trefpunt – ontmoeten en kennismaken

1. Samenvatting

1.1 Nederlandstalige publiekssamenvatting

Er is al veel kennis over onbegrepen gedrag, maar die kennis is versnipperd. We begrijpen elkaar daardoor niet altijd en ontwikkelen nieuwe kennis nog niet samen. Daarom is het belangrijk dat er een plek komt waar deelnemers uit de kenniswerkplaats elkaar steeds weer ontmoeten. Het Trefpunt is die (fysieke) plek. In Trefpunt werken teams van betrokkenen, naasten, professionals, studenten en onderwijsdeskundigen aan praktijkprojecten in de themalijnen

Via het Trefpunt vervlechten, optimaliseren en implementeren we de resultaten van de themalijnen. Het is een 'bijkorf' waar we kennis en expertise brengen, halen en daarna weer uitvliegen naar de lokale plekken in Groningen waar studenten actieonderzoek doen. Het is ook de plek waar we kennisproducten maken en verspreiden.

2. Project informatie

2.1 Relevantie

Aansluiting bij de visie

De visie op de kenniswerkplaats is dat we daarin ervaringskennis, professionele praktijkkennis en wetenschappelijke kennis uit het zorg- en sociale domein samenbrengen. De werkplaats koppelt vraagstukken van inwoners, gemeenten en praktijkorganisaties aan bestaande kennis en bekijkt voor welke vraagstukken nog te weinig kennis beschikbaar is. De kenniswerkplaats brengt 'de juiste kennis op de juiste plek' zodat de opgave waar we voor staan (minder risico op uitsluiting, onrust en overlast, meer begrip en gezond samen-leven) op een gedegen manier aangepakt kan worden. Dat betekent dat inwoners, (toekomstige) professionals en bestuurders worden ondersteund met (domeinoverstijgende) kennisproducten, zodat ze vaker kunnen doen 'wat werkt'.

In de voorbereidingsfase merkten we dat het samenbrengen van allerlei soorten kennis niet vanzelf gaat. Er is nog sprake van versnippering van kennis en expertise in de regio. Ook kennen we elkaar onvoldoende. Hierdoor is men niet altijd op de hoogte van bestaande kennis en expertise of wordt deze onvoldoende benut. Deze versnippering leidt tot verschillende en eenzijdige visies, probleemdefinities en oplossingsrichtingen voor onbegrepen gedrag. Dat belemmert het ontstaan van domeinoverstijgende kennis en van nieuwe kennis. De oprichting van een Trefpunt is bedoeld om deze perspectieven steeds weer bij elkaar te brengen.

Aansluiting bij de behoeften van cliënten en naasten

Er is veel (familie)ervaringskennis in onze regio aanwezig en daar wordt ook al actief gebruik van gemaakt. Toch hebben we in de voorbereidingsfase ervaren dat het essentieel is om de betrokkenheid van ervaringsdeskundigen te vergroten, zodat meer uitwisseling plaatsvindt en samen met én van elkaar kan worden geleerd.

We beogen met de kenniswerkplaats en het fysieke Trefpunt een lerende samenwerking in te richten, waarbij de stem en expertise van ervaringsdeskundigen centraal staan en waarbinnen voortdurend energie van de betrokkenen wordt gebruikt als katalysator van verandering. In deze samenwerking tussen burgers, ervaringsdeskundigen, studenten, onderzoekers en professionals willen we gezamenlijk leren, veranderen en verbeteren. Op die manier kunnen we bijdragen aan een inclusieve samenleving waar situaties met onbegrepen gedrag gezamenlijk worden gedragen en alle betrokkenen zich gezien en gehoord voelen (zoals beschreven in de visie op de kenniswerkplaats)..

Leer en verbeterproces

Omdat we in de voorbereidingsfase hebben ervaren hoe belangrijk ontmoeting is, willen we duurzaam lerend samenwerken vormgeven door middel van een ontmoetingsplek: het Trefpunt Groningen.

Dat is de plek waar een diversiteit aan betrokken burgers, ervaringsdeskundigen, onderzoekers en professionals uit verschillende domeinen en lagen van het werkveld samen komen en waarbij voeding wordt gegeven aan vernieuwing vanuit de samenwerking met studenten. Hierbij ligt de nadruk op het belang van ontmoeting, kennisdeling, innovatie,

onderzoek, leren en creativiteit. Tegelijkertijd vervult het Trefpunt een centrale rol in de coördinatie van praktijkvragen, onderzoek en onderwijs.

Samenhang met andere projecten

Het Trefpunt ondersteunt en faciliteert de drie inhoudelijke themalijnen. Vanuit het Trefpunt wordt ook de verbinding met het Trefpunt Drenthe en andere regio's georganiseerd.

2.2 Probleemstelling en doelstelling

Probleemstelling

Tijdens de focusgroepbijeenkomsten om de kenniswerkplaats verder in te richten, hebben we geconstateerd dat er sprake is van versnippering van kennis en expertise in de regio en dat men elkaar onvoldoende kent. We hebben ervaren dat het essentieel is om de betrokkenheid van ervaringsdeskundigen te vergroten, zodat meer uitwisseling plaatsvindt en samen met én van elkaar kan worden geleerd. Omdat we hebben ervaren hoe belangrijk ontmoeting is, willen we duurzaam lerend samenwerken vormgeven door middel van en op een ontmoetingsplek: het Trefpunt Groningen.

Doelstelling

Het Trefpunt is de plek waar een diversiteit aan betrokken burgers, ervaringsdeskundigen, onderzoekers en professionals uit verschillende domeinen en lagen van het werkveld samen komen en waarbij voeding wordt gegeven aan vernieuwing vanuit de samenwerking met studenten. Hierbij ligt de nadruk op het belang van ontmoeting, kennisdeling, innovatie, onderzoek, leren en creativiteit. Tegelijkertijd vervult het Trefpunt een centrale rol in de coördinatie van praktijkvragen, onderzoek en onderwijs.

De doelstelling van het Trefpunt is om een leren en ontwikkelingsgerichte omgeving te bieden waarin regionaal en domeinoverstijgend kennis en expertise wordt gedeeld en wordt samengewerkt aan vraagstukken rondom onbegrepen gedrag waarmee meer inclusiviteit voor mensen met onbegrepen gedrag in Groningen wordt bereikt.

Subdoelen

- a) Door samenwerkend leren ontwikkelen van een visie over de inrichting van een continu en duurzaam leer- en verbeterproces in de regio, waarbij ervaringsdeskundigen een centrale rol spelen.
- b) Een katalysator zijn voor de drie themalijnen door een gestructureerd lerend mechanisme te bieden met betrekking tot de uitvoering van actieonderzoek en actieleren binnen de verschillende domeinen.
- c) Het bevorderen van kennis- en expertisedeling en samenwerking tussen burgers, ervaringsdeskundigen, studenten, onderzoekers en professionals uit diverse disciplines en organisaties.
- d) Het coördineren en faciliteren van praktijkvragen, onderzoek en onderwijsactiviteiten gericht op het meer accepteren zodat mensen met onbegrepen gedrag meer inclusiviteit gaan ervaren.
- e) Het stimuleren van innovatie en het ontwikkelen van nieuwe kennis en expertise op het gebied van onbegrepen gedrag.
- f) Het aanleren en consolideren van kennis en expertise bij jonge professionals door studenten middels curricula en modules vroegtijdig te betrekken in het lerend mechanisme.

2.3 Plan van aanpak

Aanpak

Qua werkwijze bouwt de kenniswerkplaats voort op de ervaringen die zijn opgedaan met de Werkplaats Sociaal Domein Noord en de Innovatiewerkplaats Zorg en Veiligheid, beide van de Hanzehogeschool. Het Trefpunt ondersteunt alle deelnemers aan de kenniswerkplaats door het bieden van een aantal faciliteiten:

1. **Ontmoetingsplek:** Het Trefpunt is een fysieke locatie waar betrokkenen elkaar ontmoeten, ervaringen uitwisselen en kennis en expertise delen. Het biedt een informele en open sfeer waarin gelijkwaardige dialoog en samenwerking worden gestimuleerd.
2. **Lerende gemeenschap:** Het Trefpunt bouwt een lerende gemeenschap waarin ervaringsdeskundigen, burgers professionals, onderzoekers en studenten samenwerken aan het omgaan met onbegrepen gedrag. Er worden regelmatig bijeenkomsten, workshops, trainingen en interviewsessies georganiseerd om kennis en vaardigheden te vergroten en ervaringen te delen.
3. **Actieonderzoek:** Het Trefpunt faciliteert actieonderzoek om praktijkvragen rond onbegrepen gedrag aan te pakken. Projecten en pilots worden opgezet waarbij betrokkenen gezamenlijk werken aan oplossingen en best practices. De resultaten van het actieonderzoek worden gedeeld en gebruikt om beleid en praktijk te verbeteren.
4. **Samenwerking en netwerken:** Het Trefpunt werkt samen met organisaties, instellingen en netwerken op het gebied van onbegrepen gedrag. Via deze verbindingen wordt expertise gebundeld, kennis uitgewisseld en worden gezamenlijke initiatieven ontwikkeld. Hierdoor ontstaat een netwerk dat bijdraagt aan een domeinoverstijgende aanpak van onbegrepen gedrag.
5. **Coördinatie en facilitering:** Het Trefpunt werkt als een centraal coördinatiepunt voor praktijkvragen, onderzoek, innovatie en onderwijsactiviteiten. Het ondersteunt betrokkenen bij het formuleren van vragen, het vinden van passende expertise en het organiseren van onderzoeks- en onderwijsactiviteiten.
6. **Kennisuitwisseling en communicatie:** Het Trefpunt zorgt voor actieve kennisuitwisseling en communicatie. Het gaat dan om verzamelen van bevindingen, delen van resultaten en bevindingen uit cycli van actieleren, verzorgen van presentaties, publiceren van artikelen en verspreiden van informatie via online platforms, sociale media en passende lectoraten. Het Trefpunt houdt betrokkenen op de hoogte te houden van ontwikkelingen, evenementen en nieuwe inzichten op het gebied van onbegrepen gedrag. Hierbij zal op een interactieve manier worden aangesloten op activiteiten en het netwerk van de Werkplaats Sociaal Domein.
7. **Beleidsbeïnvloeding:** Het Trefpunt speelt een rol spelen in het beïnvloeden van beleid en praktijk op het gebied van onbegrepen gedrag. Door het delen van expertise, het verzamelen van ervaringen en het aandragen van aanbevelingen, kan het Trefpunt bijdragen aan het ontwikkelen van beleid dat beter aansluit bij de behoeften van mensen met onbegrepen gedrag en hun omgeving.
8. **Monitoring en evaluatie:** Het Trefpunt meet moeitort en evalueert zijn activiteiten om inzicht te krijgen in de resultaten, leerpunten te identificeren en waar nodig bij te sturen. Door regelmatige evaluaties kan het Trefpunt de kwaliteit en relevantie van zijn diensten en activiteiten continu bijstellen en waarborgen.

Het Trefpunt Groningen ontwikkelt zich continu en past zich aan aan veranderende behoeften en inzichten. Het wil een betekenisvolle bijdrage leveren aan het omgaan met onbegrepen gedrag, zowel op individueel als maatschappelijk niveau.

Werkwijze

Om te werken aan bovenstaande activiteiten zijn de werkzaamheden van het Trefpunt onderverdeeld in drie pakketten die naast elkaar lopen en op elkaar ingrijpen gedurende de gehele looptijd van de kenniswerkplaats.

Werkpakket 1: Leren binnen de themalijnen

De drie themalijnen zijn verschillend van inhoud maar wel op een vergelijkbare manier ingericht. Er wordt geleerd binnen de context van actieonderzoek en actieleren. Dat betekent dat onderzoek wordt gedaan in de praktijk en dat de resultaten van het onderzoek gelijk worden gebruikt om de praktijk gaandeweg het project verder te ontwikkelen en te verbeteren.

Kenmerkend is dat veranderen, leren en kennisontwikkeling hand in hand gaan. De te bereiken verbetering is vooraf nog niet concreet gedefinieerd. Deze benadering van onderzoek en actieleren volgt geen vastomlijnde methode en veronderstelt geen vooropgezette theorie of uitgewerkt plan. Twee belangrijke kenmerken van actieonderzoek en actieleren zijn co-creatie en een iteratief proces. Met co-creatie wordt bedoeld dat de deelnemers het project samen opzetten en uitvoeren.

De deelnemers bestaan in dit geval uit een mix van mensen uit de praktijk, mensen met ervaring, ervaringsdeskundige, (zorg)professionals, praktijkonderzoekers, docenten en studenten. De specifieke invulling van deze ontwikkelteams wordt per deelproject bepaald. Met een iteratief proces wordt bedoeld dat in kleine stapjes naar een groter doel wordt gewerkt, waarbij na elk stapje wordt geëvalueerd en bijgesteld op basis van de resultaten en de behoefte uit de praktijk. Kortom, de deelnemers proberen hun dagelijkse praktijk te veranderen (verbeteren) waarbij zij gezamenlijk de gewenste verandering vaststellen en ook hoe deze zou kunnen worden bereikt. Zodra de praktijk op de voorgenomen wijze wordt aangepast, evalueren de betrokkenen gezamenlijk of de aanpassing tot de gewenste verandering leidt en wat de aanpassing nog verder teweeg brengt. Er wordt hierbij dus gebruik gemaakt van een Plan-Do-Check-Act (PDCA) cyclus.

Een leercyclus ontstaat door het uitvoeren van meerdere PDCA-cycli en bestaat uit drie fasen van ieder ca. een half jaar (overeenkomend met een semester), waarna de leercyclus op dezelfde themalijn kan worden herhaald vanuit de nieuw ontstane situatie en bijbehorende vraagstukken. Door voort te bouwen op resultaten en geleerde lessen vanuit een leercyclus ontstaat een vliegwiel van verandering. De drie fasen binnen een leercyclus zijn:

1. *Vraagarticulatie en verzameling van eerdere innovaties*

Met de deelnemers wordt de eerste vraag vanuit de themalijn gearticuleerd. Vervolgens worden deelprojecten ingericht waarmee studenten in samenwerking met professionals, ervaringsdeskundigen en anderen betrokkenen aan de slag gaan. De eerste fase behelst primair kennisvragen met een uitgebreide (data)verzamelmethodiek. Binnen elke themalijn zullen de deelprojecten in deze fase daarom betrekking hebben op 1) een inventarisatie van de lopende praktijk en van relevante regionale innovaties, initiatieven en projecten; en 2) inventarisatie van kennis, expertise en ervaring in andere regio's en op (inter)nationaal niveau. Het resultaat van deze fase is weten wat er speelt en wat best practices zijn, maar ook wat de uitdagingen zijn. Dit maakt het mogelijk om state of the art te werken in het de volgende fase. Het Trefpunt speelt een overkoepelende rol door de inzichten uit de verschillende themalijnen aan elkaar te verbinden en waar relevant te verdiepen.

2. *(door)Ontwikkeling van nieuwe kennis, expertise of werkwijze*

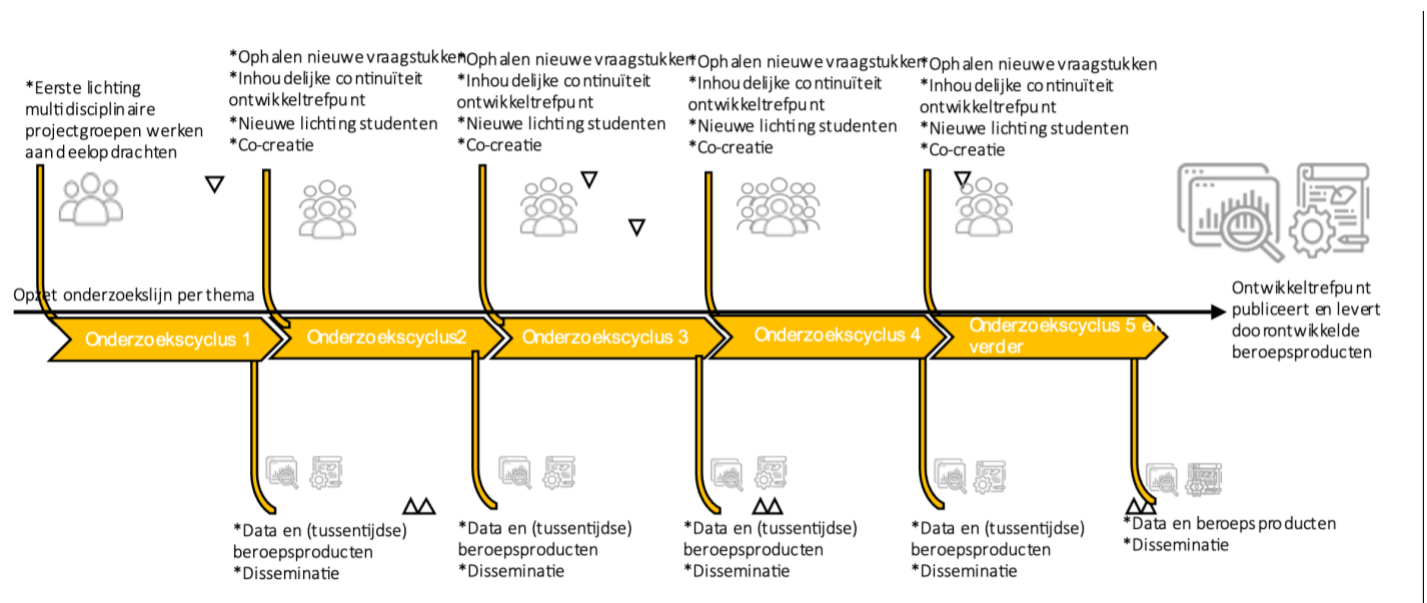
In deze fase wordt aan de slag gegaan met de in de vorige fase gesignaleerde uitdagingen. Met de deelnemers aan de themalijn wordt aan innovaties en (verbetering van) werkwijzen gewerkt door bestaande kennis en werkwijzen te analyseren/testen/onderzoeken en op basis hiervan andere of aangepaste werkwijzen te ontwerpen. Hierbij zal steeds gebruik worden gemaakt van methoden die gebruikelijk zijn binnen actieonderzoek, zoals gezamenlijke besprekingen en discussies, praktijkobservaties, documentenonderzoek en interviews of vragenlijsten afnemen bij stakeholders. Het resultaat van deze fase is dat in een gezamenlijk leerproces via een iteratieve werkwijze (steeds testen en doorontwikkelen) een prototype worden ontwikkeld.

3. *Implementatie en disseminatie*

De nieuwe kennis, expertise of werkwijze uit fase 2 wordt in fase 3 kleinschalig middels co-creatie geïmplementeerd en gedurende (tenminste) een half jaar gemonitord op inbedding, werkzaamheid, acceptatie en andere prestatie-indicatoren. Op basis hiervan wordt een vervolgvraag opgesteld omtrent doorontwikkeling van het prototype in een nieuwe leercyclus of wordt het prototype als eindproduct gedefinieerd en wordt een vervolgvraag gesteld omtrent verdere verspreiding van het eindproduct in een volgende leercyclus.

Voor het uitvoeren van de deelprojecten zal binnen de ontwikkelteams vaak gebruik gemaakt worden van de inzet van studenten. Dat betekent dat elke fase gekoppeld is aan één of meer semesters. In elkaar opvolgende deelprojecten vindt een verschuiving plaats over tijd van kennisvragen naar ontwikkelvragen/prototypes maken tot implementatievragen. Per themalijn kunnen meerdere projecten tegelijk of getrapt starten. Ook kunnen uit een deelproject meerdere vervolgvragen voortkomen (zie figuur 1).

Figuur 1. Deelprojecten volgens semester-indeling.

Het Trefpunt heeft twee functies in het leren binnen de themalijnen. Ten eerste jaagt het Trefpunt de voortgang binnen de themalijnen aan door overzicht te houden over de verschillende deelprojecten en door wekelijkse meetings met de

betrokkenen te coördineren. Tijdens deze meetings wordt de voortgang binnen de verschillende projecten gepitcht en worden dilemma's en leerlessen besproken. Tevens kunnen intervisiesessies gehouden worden, trainingen aangeboden worden of er kan een expert uitgenodigd worden.

Daarnaast speelt Het Trefpunt een rol in het verspreiden van opgedane kennis en expertise in elk van bovenstaande fases. Dit gebeurt door het organiseren van bv workshops, symposia of webinars. Dit zal worden gedaan vanuit (en in nauwe samenwerking met) de infrastructuur en het netwerk van het lectorenplatform Zorg en Veiligheid en de werkplaats sociaal domein (WSD) van de Hanzehogeschool. Deze disseminatie is tenminste regionaal gericht, maar zal zich tevens richten op de aanpalende kenniswerkplaatsen van Friesland, Drenthe en Overijssel. Indien relevant, zijn workshops, symposia en webinars tevens toegankelijk voor mensen elders in het land

Het Trefpunt ontwikkelt een digitaal platform over onbegrepen gedrag, waarop beroepsproducten, werkwijzebeschrijvingen en verslagen van zullen worden opgenomen. Met het platform wordt gemikt op landelijke disseminatie.

Werkpakket 2: Leren in de regionale context

Waar werkpakket 1 zich specifiek richt op het ophalen van leervragen en het teruggeven van kennis en expertise gerelateerd aan de onderwerpen in de themalijnen, wordt in werkpakket 2 breder gekeken. Ten eerste betekent dit dat in de kenniswerkplaats de komende jaren voldoende ruimte is voor het inbrengen van nieuwe leervragen vanuit de regio.

Deze vragen kunnen bij het Trefpunt binnenkomen op verschillende manieren:

- Via deelnemers in de themalijnen, bijvoorbeeld via de gezamenlijke wekelijkse bijeenkomsten.
- Via gezamenlijke bijeenkomsten van het regionale netwerk
- Via andere regionale netwerken waar problemen of uitdagingen gesignaleerd worden
- Rechtstreeks bij het Trefpunt op bijvoorbeeld inloopmomenten of via mailadres/website/telefoon. Idee bij dit onderdeel is dat het Trefpunt ook een plek is voor laagdrempelige ontmoeting. Professionals en andere betrokkenen kunnen binnenlopen met hun vragen, elkaar ontmoeten of bijvoorbeeld casuïstiek met elkaar bespreken.

Hoe we dit in de praktijk het beste kunnen vormgeven zullen we gaandeweg met elkaar ontwikkelen. Van belang is in ieder geval het uitgangspunt dat we vanuit het Trefpunt manieren zullen organiseren waardoor de praktijkvragen goed naar voren komen vanuit de gehele regio. Hiervoor zullen we gedurende de looptijd van de subsidie experimenteren met verschillende manieren voor het organiseren van ontmoeting en verbinding. Dit kan variëren van het organiseren van inloopmomenten tot kijkjes in de keuken in het werkveld.

Ten tweede betekent dit dat het Trefpunt een rol speelt in het verspreiden van de beschikbare kennis en expertise over de regio (en breder, dit kan ook landelijk zijn). Dit betreft zowel verspreiding naar de praktijk als naar beleid en onderwijscurricula of modules. Naast de activiteiten beschreven in werkpakket 1 kan het gaan om:

- a) Thema- overstijgende inzichten. Doordat in het Trefpunt de verschillende themalijnen samenkomen ontstaan ook inzichten die een thema overstijgen. Het Trefpunt draagt bij aan het vastleggen en verspreiden van deze geleerde lessen
- b) Lokale en regionale inzichten verspreiden binnen de noordelijke regio. Niet alle activiteiten rondom onbegrepen gedrag in Groningen zullen binnen de scope en mogelijkheden van de themalijnen vallen. Toch is het wel van belang om geleerde lessen uit deze initiatieven zo goed mogelijk te benutten. Het Trefpunt kan hier een rol in spelen door inzichten uit deze initiatieven beschikbaar te maken voor de gehele regio.

Het delen van de inzichten kan verschillende vormen krijgen, afhankelijk van de inhoud en beoogde doelgroep. Wij denken oa aan:

- Beroeps en/of kennisproducten zoals factsheets, overzichtsrapporten etc
- Webinars waarin resultaten en geleerde lessen worden gedeeld (gekoppeld aan het delen van de kennis uit de themalijnen)
- Bijeenkomsten om resultaten en geleerde lessen met elkaar te bespreken en te verrijken
- Kijkjes in de keuken: werkbezoeken aan plekken met succesvolle initiatieven/best practices

Werkpakket 3. Leren van en over de kenniswerkplaats

In dit werkpakket staan twee vragen centraal:

1. Levert de kenniswerkplaats op wat we beogen? De praatplaat met beoogd doel, visie en aanpak vormt hiervoor het uitgangspunt
2. Hoe kunnen we het samen werken en samen leren rondom onbegrepen gedrag structureel borgen in de regio?

Elk deelproject binnen de themalijnen, maar ook de meer overkoepelende activiteiten binnen het Trefpunt geven inzichten op drie niveaus.

- *Inhoud:* Hierbij wordt gekeken naar in hoeverre de opgedane kennis en expertise uit werkpakket 1 en 2 bijdragen aan de missie en beoogde resultaten die we als kenniswerkplaats hebben.
- *Proces:* Hier wordt gekeken naar de activiteiten van het Trefpunt en de kenniswerkplaats als geheel. Er wordt oa gekeken naar:
 - o feitelijke gebeurtenissen: bijv. geleverde producten en georganiseerde bijeenkomsten, bereik en gebruik van gedeelde kennis en expertise, aantal nieuwe praktijkvragen.
 - o evaluatie van de aanpak: zoals tevredenheid van de partners, hoe zich dit verhoudt tot wat we beogen qua werkwijze en uitgangspunten: wat kunnen we hieruit leren over wat wel en niet werkt in de aanpak van de kenniswerkplaats en het Trefpunt?
- *Samenwerking:* Hier wordt gekeken naar hoe de samenwerking in het Trefpunt vorm krijgt en hoe het bestaan van de kenniswerkplaats duurzaam bijdraagt aan ontmoeting, verbinding en samenwerking van regionale partners. Er wordt bijvoorbeeld gekeken naar:
 - o ervaren impact op regionale verbinding
 - o mate waarin collectieve ervaringskennis wordt benut
 - o de mate waarin kennis wordt benut binnen curricula en modules van het onderwijs

Er wordt een kort-cyclisch proces ingericht om de opbrengsten en geleerde lessen van de kenniswerkplaats te monitoren en bij te dragen aan de borging. Daarbij is het ook van belang dat de resultaten van de monitor direct kunnen worden gebruikt om bij te sturen waar nodig. De precieze invulling zal daarom worden afgestemd met de betrokken partijen. Op deze manier zorgen we voor een monitor met meerwaarde op korte en lange termijn die ook praktisch uitvoerbaar is. We denken hierbij aan:

- Aansluiten bij reguliere evaluatiemomenten: bijvoorbeeld van de ontwikkelteams of het kernteam aan het eind van elke onderzoeks cyclus, de bredere regionale bijeenkomsten.
- Interviewen van sleutelfiguren, bijv. uit de themateams en ontwikkelteams.
- Het benutten van al bestaande onderzoeken, databronnen en voortgangsinformatie die wordt verzameld om zicht te houden op het verloop van de verschillende deelprojecten. Hier kan naast informatie over doel, fase en stand van zaken ook een aantal korte vragen over belangrijkste successen en struikelblokken in worden opgenomen. Dit soort informatie helpt een ontwikkelteam ook weer bij het besluiten over vervolgstappen gedurende het proces. Benutten van lopende monitoringsactiviteiten in de regio.

Rolverdeling

Naam	Organisatie	Rol
Petrick Glasbergen	Hanzehogeschool Groningen	Coördinatie Trefpunt
Trekkers themalijnen	Meerdere organisaties	Kwartiermakers deelonderzoeken en terugkoppeling in Trefpunt
Ervaringsdeskundigen en naasten	Inbegrepen/MEE GGD Groningen	Ondersteuning Trefpunt, visie vanuit ED's en naasten.
Professionals	Diverse organisaties, verbonden aan de RKOG Groningen	Deelnemer deelonderzoeken in ontwikkelteams
Studenten (diverse opleiding)	Hanzehogeschool, mbo-opleidingen, RUG	Deelnemer deelonderzoeken in ontwikkelteams
Docenten (diverse opleidingen)	Hanzehogeschool, mbo-opleidingen, RUG	Beoordelaar van de studenten
Eric Blaauw	Hanzehogeschool Groningen en VNN Lector Verslavingskunde en Forensische zorg	Lid stuurgroep

2.4 Haalbaarheid

Budget

Per themalijn is er voor projectleiding 8 uur per week voor 40 weken per jaar begroot gedurende 4 jaar (door 1 of 2 personen in te vullen). Daarnaast is per themalijn budget beschikbaar voor de inzet van inwoners, cliënten en naasten en

voor communicatie- en implementatiekosten. We rekenen bij themalijn 4 met een in kind bijdrage van 12 deelnemende organisaties. In de overall-begroting is dit inzichtelijk gemaakt.

Locatie

Er worden afspraken gemaakt over de vestiging van het Trefpunt te vestigen op de locatie van de [Sedna Herstelacademie](#), onderdeel van Edanz, centrum voor ontwikkeling en groei in Groningen.

Kansen en bedreigingen

Er is een SWOT analyse gedaan waarin is gekeken naar de sterktes en zwaktes (intern binnen het Trefpunt) en de kansen en bedreigingen (extern).

<p><u>Sterktes</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Door het inzetten van studenten voor de uitvoering van zowel de cycli van actieonderzoek en actieleren in de themalijnen als een deel van de monitoring kan worden op- en afgeschaald en kan efficiënt met beschikbare tijd van experts worden omgegaan • De stapsgewijze aanpak en co-creatie bieden volop ruimte voor leren, bijsturen en implementatiemogelijkheden • Focus op samen doen en ontmoeten • Met de werkwijze is al enkele jaren praktijkervaring opgedaan en de structuur is al bestendig 	<p><u>Kansen</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Loopt samen met de subsidie-aanvraag domeinoverstijgende aanpak en kan daarin aanvulling/verdieping bieden • Inzet en energie van studenten werkt katalyserend voor innovatie en creativiteit in de praktijk • Het Trefpunt als fysieke locaties draagt bij aan ervaren laagdrempeligheid en nabijheid • Het Trefpunt kan een spil zijn in het verbinden van een veelheid aan kennis en expertise
<p><u>Zwaktes</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • De stapsgewijze aanpak laat speelruimte open met twee risico's: een te laag tempo of juist teveel willen doen • Door de inzet van studenten kan de kwaliteit in bepaalde cycli fluctueren 	<p><u>Uitdagingen</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Betrekken van voldoende mensen met ervaring/ervaringsdeskundigen en professionals uit het netwerk • Groningen is groot: de fysieke locatie is mogelijk niet voor iedereen goed bereikbaar.